

Комисијата за жалби при Советот за етика во медиумите на Македонија (СЕММ), на седницата одржана на 11 април 2022 година, врз основа на примена жалба од „Корона Интернационал“ ДОО експорт-импорт Скопје, ја донесе следната:

ОДЛУКА

ЖАЛБАТА СЕ ОТФРЛА КАКО НЕОСНОВАНА

Истражувачката репортерска лабораторија Македонија (ИРЛ), со текстот насловен „Шведска инвестиција, македонска пералница: Како „Кредит Свис“ го спаси од даноци казиното Аполонија“, не го прекрши Кодексот на новинарите на Македонија.

ЖАЛБА

До извршната канцеларија на Советот за етика во медиумите на Македонија (СЕММ), на 21 март 2022 година, Друштво за угостителство и туризам „Корона Интернационал“ ДОО експорт-импорт Скопје, преку полномошник, адвокат Тони Менкиноски поднесе жалба за текстот со наслов „Шведска инвестиција, македонска пералница: како „Кредит Свис“ го спаси од даноци казиното Аполонија“, објавен на 22 февруари 2022 година, на интернет – порталот „Истражувачката репортерска лабораторија Македонија“ (ИРЛ) (www.irl.mk).

Во жалбата се наведува дека во предметниот текст се прекршени членовите 1, 2, 3, 8 и 13 од Кодексот на новинарите.

Подносителот на жалбата вели дека текстот содржи невистинити информации и апсолутна пристрасност во информирањето кон Друштво за угостителство и туризам „Корона Интернационал“ ДОО експорт-импорт Скопје, со евидентна намера да се наштети на честа и угледот на трговското друштво. Освен прекршување на Кодексот на новинарите, жалителот смета дека е прекршен и членот 17 од Законот за медиумите и два члена од Законот за граѓанска одговорност и клеветата. Тој, во исто време, ги отфрла наводите на медиумот дека трансакциските сметки во „Кредит Свис“ биле користени да се сокрие данок од македонските даночни обврзници од страна на „Корона Интернационал“ ДОО експорт-импорт Скопје. Жалителот смета дека евентуалното такво постапување на Друштвото, кое било под засилен надзор на македонските институции, не би можело да остане незабележано и несакционирани. Тој посочува дека медиумот требало да ги провери тие тврдења и да направи разлика меѓу фактите и шпекулациите.

За подносителот на претставката Корона Интернационал“ ДОО експорт-импорт Скопје и неговиот полномошник, како што се наведува во жалбата, останува непознато врз основа на кои факти и докази медиумот ги темелел „сензационалистичките“ наводи дека Друштвото избегнувало да ги плати даноците со помош на мрежа под офшор – фирми и швајцарскиот банкарски систем. Во оваа насока, жалителот потенцира дека УЈП била известена за уплатите на странски правни лица и оти истите немале забелешки во однос на истите.

Како еден од спорните пасуси во текстот, жалителот го наведува следниот пасус:

„Репортерите на ИРЛ и СТВ откриваат дека сметки во „Кредит Свис“ биле користени да се скрие данок од македонските даночни обврзници, а некои од нив се дел и од актуелно судење за перење пари во гевгелиското казино „Аполонија“, со кој, според жалителот, медиумот ја нарушил пресумпцијата на невиност и на лицата кои се обвинети пред Основниот кривичен суд Скопје. Тој смета дека со тоа, освен со членот 8 од Кодексот на новинарите, таквата содржина се коси и со Европската конвенција за заштита на човековите права, Уставот на РС Македонија и со Законот за кривична постапка, во делот дека секој обвинет се смета за невин сè додека неговата вина не се докаже по законски пат и со правосилна судска одлука.

Во однос на наводите на ИРЛ дека капиталот на „Корона Интернационал“ ДОО експорт-импорт Скопје бил спорен и зголемен за осум пати, жалителот вели дека зголемувањето на основниот влог на трговското друштво не претставува кривично дело, зашто согласно позитивното право во земјава било предвидено трговските друштва со дејности на игри на среќа и обложување да имаат висок основачки влог.

Во однос, пак, на наводите на медиумот дека во една од потврдите за исплата од странство „наводно“ стоела една од трансакциските сметки, како и дека тоа била „наводно“ една од сметките која била предмет на истрага за перење пари во казиното „Аполонија“, жалителот вели дека таквите наводи не соодветствуваат со фактичката состојба.

„Од увид во трансакциската сметка, а за која онлајн медиумот тврди дека, од истата се зголемува основната главнина на едно од трговските друштва, (содружникот во Друштво за угостителство и труизам „Корона Интернационал“ ДОО експорт-импорт Скопје – Ајтона Холдинг С.А (Aytona Holding S.A, истата се разликува од причина што, во приложениот образец 743 е наведена „СН9704835014“, додека пак, под неа, тврдите дека горенаведената трансакциска сметка е иста со бројот: „08-35014-XXXXX“, пишува адвокат Менкиноски во жалбата.

Подносителот на претставката цени дека ИРЛ прикрила, односно премолчила важни информации чие објавување влијаело врз толкувањето на содржината од страна на читателите и оти на тој начин, медиумот придонел кон намерно искривување на реалноста и создавање невистини.

Понатаму, жалителот потенцира дека ИРЛ пред да го објави оспорениот текст не се обратил до „Корона Интернационал“ ДОО експорт-импорт Скопје за да ја слушнат и нивната страна за случајот. Во исто време, тој наведува и дека „Истражувачката репортерска лабораторија Македонија“ до денот на поднесувањето на оваа претставка не го објавила демантот на Корона Интернационал“ ДОО експорт-импорт Скопје, испратен по пошта преку неговиот полномошник, адвокат Тони Менкиноски, со што медиумот отстапил и од членот 3 од Кодексот на новинарите, како и од Уставот, од Законот за медиумите и од Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета. Во прилог на жалбата, жалителот го приложи и демантот упатен до медиумот.

На крајот на жалбата, а согласно горенаведеното, подносителот на жалбата уште еднаш цени дека во текстот се прекршени членовите 1, 2, 3, 8 и 13 од Кодексот на новинарите, како и дека се повредени членови од Уставот, од Законот за медиумите и од Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета.

ОДГОВОР НА МЕДИУМОТ

Извршната канцеларија на СЕММ, во согласност со членот 14 од Правилникот за работа на Комисијата за жалби, по приемот и разгледување на жалбата, стапи во контакт со „Истражувачката репортерска лабораторија Македонија“ (ИРЛ) и побара медиумите да се изјасни по однос на наводите на жалбата.

Главната уредничка на ИРЛ, Сашка Цветковска, одговори на наводите на жалбата. Таа вели дека медиумот ја исполнил главната задача да докаже дека сметките споделени од OCCRP и Зидојче Цајтунг се веродостојни и оти не постои основа да се тврди дека се прикриени факти и докази. Цветковска уверува дека во случајот поврзан со господинот Ларс Клинг, медиумот не само што ја докажале веродостојноста на сметките, туку истите биле и дел од тековен судски процес каде што вработени во македонските компании поседувани од офшор фирми во сопственост на Клинг биле обвинети за перење пари и злоупотреба на службена должност. Дополнително, личните сметки на Клинг, како што додава, биле дел од тоа судење.

Уредничката на ИРЛ ги отфрла наводите на жалителот дека тие импутирале кривична одговорност кај жалителот Клинг, туку објаснувале како тој ги ползувал придобивките на државите во кои што било легално тајно да се чуваат пари и на државите во кои што било легално тајно да се отвори компанија.

„Не постои ниту една реченица или конструкција во која што новинарите на ИРЛ ги повикуваат институциите да го осудат господинот Ларс Клинг“, се вели во одговорот на жалбата.

Во продолжение, Цветковска посочува дека ИРЛ докажал оти основната главнина се зголемувала врз база на документи обезбедени преку увид во регистарските влошки во Централниот регистер на посочените компании кои што оперираат во Македонија. Таа воедно потенцира дека како медиум поседуваат копии од уплатниците од сметките на Клинг од банката Кредит Свис, кои биле идентични со сметките кои се дел од глобалните протечени документи од Кредит Свис. Додава дека во судот и во Обвинителството ги потврдиле сметките кои што се дел од обвинението и кои што се идентични со посочените сметки во истражување. Цветковска вели дека имаат потврда за исплата од странство при зголемување на основната главнина, на која стоела сметка од Кредит Свис идентична со сметките до кои дошла ИРЛ.

Во однос на одлуката да не го објават демантот испратен од жалителот, Цветковска појаснува дека се работело за шест деманти од по 15 страници, кои како што вели, наликувале на нејасни рецензии кои што не демантирале ништо, туку ја коментирале нивната работа. Таа додава дека во консултација со странските партнери од Шведска се согласиле дека Клинг и казиното Аполонија имале еден месец да се изјаснат пред објавување на сторијата, а во прилог на жалбата достави и официјалното барање за коментар испратено до жалителот и неговиот адвокат, како и преписки водени меѓу новинарите и соработниците на Клинг. Во одговорот, уредничката на ИРЛ посочи и хронологија на обидите да се оствари контакт со жалителот:

05.02.2022 - Редакцијата на ИРЛ испрати Барање за коментар до Ларс Клинг и адвокатското друштво Менкиноски како застапник на казиното Аполонија.

09.02.2022 - Одговор од адвокатската канцеларија Менкиноски во кој одбиваат да коментираат и се закануваат со тужба.

09.02.2022 - Партнерите од редакцијата на СВТ заедно со ИРЛ испрати дополнување на Барањето за коментар до Ларс Клинг и адвокатското друштво Менкиноски. На ова Барање не добивме никаков одговор.

16.02.2022 - Телефонски повик меѓу новинарите на ИРЛ и адвокатот Тони Менкиноски, како претставник на казиното Аполонија. Во телефонскиот разговор им беше дадена уште една шанса да одговорат на нашето Барање за коментар. Одговорот на Менкиноски беше дека тие веќе одговориле.

Цветковска посочува и дека редакцијата на ИРЛ со партнерите од Јавниот сервис на Шведска физички го посетиле казиното Аполонија во обид да добијат коментар. Од страна на ИРЛ бил направен и обид во Солун да се разговара и со Ингела Клинг, како дел од сопствеништвото на казиното, но таа одбила да разговара со новинарите.

Во однос на наводите на жалителот за наводна конфузија на сметката со ИБАН, Цветковска вели дека во извештајот за наплата од странство, кој е дел од документите во Централниот регистар до папката под деловодниот број за едно од зглоемувањата на основната главнина на фирмата Корона интернационал, е наведен ИБАН-от за трансакциската сметка од швајцарската банка Кредит Свис на панамската компанија Ајтона холдинг, на чие барање е извршена уплатата на пари.

„ИБАН-от на извештајот за напалата од странство е: CH97 04 83501428603 2 000“

„Трансакциската сметка до која дојде ИРЛ преку протечените податоци од Кредит Свис е: 083501428603. Според одговорите кои ги добивме од швајцарското министерство за финансии и од швајцарската банка Кредит Свис ни беше објаснето дека CH97 04 е ИБАН кодот пред сметката.“, се наведува во одговорот на жалбата од ИРЛ, која во прилог го достави и оригиналниот извештај за наплата од странство на кој можел да се види целиот ИБАН.

Во однос на забелешките на жалителот дека Клинг и неговите соработници-компанији ја избегнувале правдата со помош на македонскиот систем, од ИРЛ образложуваат дека таквата констатација ја базираат на повеќе релевантни извори, како сведоштво на јавен обвинител, два судски процеса, вештачења од страна на УЈП кои утврдиле неплаќање на данок на добивка, соопштение од МВР, пресуда од основниот суд во Велес и архивски медиумски написи поврзани со темата.

Цветковска потенцира дека како медиум поседуваат записници за контроли на институциите во трговските друштва, кога биле утврдени наоди за неисплатени даноци. Во однос на ова, од ИРЛ до Советот за етика приложија неколку пресуди на Управен суд.

ОДЛУКА НА КОМИСИЈАТА ЗА ЖАЛБИ

Комисијата за жалби утврди дека жалбата е **НЕОСНОВАНА** и едногласно одлучи дека во текстот нема прекршување на Кодексот на новинарите на Македонија, ниту повреда на членовите 1, 2, 3, 8 и 13 од Кодексот, на кои упатува жалителот.

Комисијата не констатираше неточно и нефер известување, пристрасност и неурамнотеженост во информирањето, мешање на факти и мислење, вест и коментар, повреда на правото на презумпција на невиност, на правото на објавување демант од етички аспект, ниту отстапка од Кодексот во делот дека, ако новинарот е спречен да дојде до бараната информација, тој има право за тоа да ја информира јавноста.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ НА ОДЛУКАТА

На седницата на 11 април 2022 година, членовите на Комисијата за жалби ги разгледаа наводите на жалителот и извршија увид во спорната содржина. Најпрво, заклучија дека не можат и немаат право да ги утврдуваат фактите наведени во неа. Надлежност на Комисијата е единствено да утврдува дали се почитуваат етичките и професионалните стандарди во новинарскиот производ.

Комисијата, најнапред, констатира дека се работи за текст од исклучително висок јавен интерес. Новинарите на „Истражувачка репортерска лабораторија Македонија“ (ИРЛ), во соработка со странски колеги, обработуваат важна општествена тема, поврзана со долготрајната транзиција и приватизацијата на општествениот капитал, како и за сомнежи за евентуални финансиски малверзации. Преку тимска истражувачка работа, медиумот открива дека сметки кои потекнуваат од швајцарската банка „Кредит Свис“, наводно биле користени да се сокрие данок од македонските даночни обврзници. ИРЛ открива и дека за дел од наводите кои ги изнесува во истражувачката сторија, веќе се водел судски процес за перење пари во гевгелско казино. Медиумот случајот го поврзува со истакнат шведски бизнисмен и инвеститор во Македонија, Ларс Горан Клинг, кој управувал со казиното, а кој, воедно, е и жалител во оваа постапка пред Советот за етика.

Без да навлегува во утврдување и оценка на фактите во оспорениот текст, ниту да се впушти во правно толкување на жалбените наводи од обемената документација на жалителот, за што и нема надлежност, Комисијата оцени дека содржината на „Истражувачка репортерска лабораторија Македонија“ (ИРЛ) е новинарски коректна и согласно етичките стандарди.

Се работи за обемно и сериозно истражување. Текстот е повеќестран и опфаќа неколку значајни аспекти. Текстот се базира на широк спектар извори на информации, од документи и финансиски извештаи, преку пренесување податоци од релевантни државни институции (УЈП, Централен регистар), до ставови на експерти од сферата на финансиите и даночната политика и новинари, запознати со темата што се обработува.

Оттука, комисијата цени дека ИРЛ ги испочитувала клучните новинарски правила, на начин што се обидела да ги провери информациите од што е можно повеќе извори, односно, најмалку два меѓусебно неповрзани извора, вклучувајќи ги и напорите во насока на обезбедувањето „втора страна“. (Советот за етика ги има на увид комуникациите и обидите на медиумот да стапи во контакт со засегнатите страни)

Одлуката на Комисијата да се отфрли оваа жалба како неоснована, во најголем дел, ја темели и токму на фактот дека „Истражувачка репортерска лабораторија Македонија“ (ИРЛ) направила максимални напори, но не успеала да обезбеди став од жалителот „Корона Интернационал“ ДОО експорт-импорт Скопје, вклучително и од бизнисменот Ларс Клинг и неговото семејство, кои биле поврзани со управувачката или сопственичката структура на компанијата.

Комисијата заклучи дека медиумот се обидел да оствари контакт и телефонски, и по електронска пошта, па дури и физички со посета на казиното „Аполонија“ во Гевгелија и на семејството на Клинг во Солун. Контактирано било и адвокатското друштво, кое го застапува жалителот во оваа постапка.

Оттука, Комисијата се согласи дека во текстот нема повреда на членовите 1 и 2 од Кодексот на новинарите, на кои упатува жалителот.

Поаѓајќи од горенаведеното, Комисијата заведе став дека, од етички аспект, „Истражувачка репортерска лабораторија Македонија“, можела, но немала изрична обврска да го објави демантот, упатен од жалителот. Се работи за специфичен случај, во кој жалителот и неговиот застапник, првично одбиваат да дадат одговор на поставените прашања, за потоа, по објавувањето на содржината, да реагираат со демант на информациите, за кои веќе добиле неколку можности да се изјаснат.

Иако став на Советот за етика е дека медиумот секогаш треба да настојува да објави реакција, демант или одговор, во случајов, кај членовите на Комисијата надвладае мислењето дека на жалителот му бил даден повеќе од доволен простор и време (околу еден месец) за да се изјасни. Ваквата одлука, Комисијата ја заснова и на ставот 6 од членот 3 на Кодексот на новинарите, според кој, одговорот може да се одбие, доколку страната за која станува збор, ја отфрлила претходно дадената можност за презентирање на свои забелешки за истото прашање, без објективни причини.

Оттука, Комисијата ги охрабрува засегнатите страни да настојуваат да одговорат на новинарските прашања пред објавувањето на содржината, со цел да дадат појасна и пообјективна слика за темата која се обработува, наместо како во случајов, да се закануваат со тужби до новинарите. Таквото постапување на адвокатското друштво, кое го застапува жалителот во оваа постапка, за Комисијата не може да се сфати поинаку, освен како директен притисок врз медиумот и обид за ограничување на слободата на информирање.

Во однос на наводите на жалителот дека е прекршен членот 8 од Кодексот, односно, повреда на принципот на пресумпција на невиност, Комисијата не најде доволно елементи за да констатира вакво отстапување. Комисијата во предметниот текст, нотираше извесни наводи, кои на моменти можат да звучат како „осудувачки“, но сепак, не можеше експлицитно да утврди прекршување на начелата од Кодексот.

Комисијата не констатираше ниту прекршување на членот 13 од Кодексот, односно, мешање на факти и мислење, вест и коментар. Оценка на членовите на Комисијата е дека поради форматот на новинарскиот производ (документарец, во кој новинарите интерпретираат), има ставови околу случајот, но дека тие се во рамките на дозволените границите во овој жанр, во кој новинарите не коментираат директно или даваат лични мислења, туку интерпретираат врз основа на фактите, кои ги изнесуваат во емисијата.

Најпосле, во истражувачките стории кои се од висок јавен интерес, новинарот може да објави и нешто за коешто нема баш докази, ама за кое има доволно индикатори дека е вистина, односно нешто за што постои основано сомнение. Основано сомнение подразбира презентирање аргументи кои се разумни и кои се индикатор дека нешто е вистина, без да имаме конкретен доказ за вистинитоста. (член 1, став 7 од Кодексот на новинарите)

Во однос на наводите на жалителот дека оспорената емисија содржи елементи на клевета, Комисијата се согласи дека и во случајов, останува на веќе воспоставената пракса и надлежности да не расправа и утврдува евентуално постоење на клевета. Став на Комисијата е дека таквата проблематика е судска материја. Надлежност на Комисијата е единствено да ги утврдува етичките и професионалните стандарди во новинарскиот производ и да утврдува евентуално прекршување на Кодексот на новинарите на Македонија.

* * *

Во согласност со наведеното, Комисијата одлучи како што е погоре наведено.

Во работата на Комисијата учествуваа членовите Мирче Адамчевски, Сефер Тахири, Мери Јордановска, Теофил Блажевски, Лилјана Пецова – Илиеска, Ердем Ахмет и Димитар Мицев.

Се обврзува „Истражувачка репортерска лабораторија Македонија“ (www.irl.mk), во согласност со членот 18 од Деловникот за работа на Комисијата за жалби, да ја објави оваа одлука.

Со почит,
Совет за етика во медиумите на Македонија

Претседател на Комисијата за жалби
Мирче Адамчевски

